

Teema-arvio sijoituspalvelujen ja -tuotteiden kulujen raportoinnista asiakkaille

Sisällys

1 Teema-arvion tausta, tavoitteet ja yhteenveto	2
2 Kuluraportin toimitusaika ja -tapa	4
3 Kuluraportin esitystapa	6
4 Kulutietojen tarkemmat erittelyt	9
5 Kulutietojen hankkiminen	11
6 Raportoitavat kulut	12
7 Kulujen prosenttiosuuden laskenta	14
8 Kuluraportointia koskevat valvontatoimet	15
9 Kannustimiin liittyvät lisäpalvelut ja korkeatasoisemmat palvelut	16
Liite: MiFID II delegoidun asetuksen liitteen II taulukot	19

Kirjoittajat

Merja Junnonen/merja.junnonen(at)finanssivalvonta.fi

Esa Pitkänen/esa.pitkanen(at)finanssivalvonta.fi

Riitta Seppä/riitta.seppa(at)finanssivalvonta.fi

1 Teema-arvion tausta, tavoitteet ja yhteenveto

1.1 Teema-arvion tausta

Finanssivalvonta toteutti vuonna 2022 teema-arvion sijoituspalveluiden ja -tuotteiden kulujen raportoinnista asiakkaille. Teema-arvio on osa Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) koordinoimaa yhteistä valvontatoimenpidettä (Common Supervisory Action; CSA).

1.2 Teema-arvion tavoitteet ja toteutustapa

Teema-arvion tavoitteena oli arvioida, noudattavatko sijoituspalveluja tarjoavat luottolaitokset ja sijoituspalveluyritykset (jatkossa yhtiöt) tiedonantovelvoitteita kulujen ja veloitusraportoinnin sekä kannustimien osalta (ns. ex-post kuluraportointi). Kuluraportointia koskevan sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että asiakkaat saavat yhtiöiltä riittävät ja selkeät tiedot sijoituspalveluihin ja rahoitusvälineisiin liittyvistä kuluista vuosittain. Teema-arvio keskittyi ei-ammattimaisille asiakkaille vähintään vuosittain annettavaan kuluraportointiin.

Kuluraportointia koskevan osan lisäksi Finanssivalvonta arvioi yhtiöiden kannustimiin liittyviä lisäpalveluita tai korkeatasoisempia palveluita.

Teema-arvio toteutettiin kirjallisen kyselyn kautta valituille yhtiöille, jotka vastaustensa lisäksi toimittivat otantana viiden asiakkaansa kuluraportit (nimettöminä) arvioitavaksi Finanssivalvonnalle sekä asiaan liittyvää sisäistä ohjeistustaan. Yhtiöiden Finanssivalvonnalle toimittamat vastaukset ja näyteraportit eivät olleet kaikilta osin yhteneviä. Teema-arviot toteutetaan Finanssivalvonnassa pääasiallisesti kirjallisesti ilman tarkempia keskusteluja yhtiöiden kautta.

Teema-arvioon vastanneelle yhtiölle toimitetaan teema-arviosta yhtiökohtaiset havainnot, joiden perusteella yhtiöt arvioivat mahdollisten toimenpiteiden tarpeellisuutta ja toimittavat vastauksensa Finanssivalvonnalle lopullisen arvion tekemiseksi. Finanssivalvonta suosittelee, että myös muut yhtiöt huomioivat Finanssivalvonnan valvottavakirjeessä nostamat havainnot ja näkemykset sekä ryhtyvät tarvittaviin toimenpiteisiin.

Lisäksi ESMA yleensä julkaisee koordinoimastaan valvontatoimenpiteestä pääasialliset havainnot perustuen eri EU-jäsenvaltioissa tehtyihin teema-arvioihin sekä mahdolliset tulevat toimenpiteet.

1.3 Yhteenveto teema-arvion keskeisimmistä havainnoista

Asiakkaille toimitettavien kuluraporttien toimitusaika ja -tapa:

- Kaksi yhtiötä kahdeksasta oli raportoinut vuoden 2021 kulut vuoden ensimmäisellä neljänneksellä.
- Lisäksi kolme yhtiötä kahdeksasta oli raportoinut vuoden 2021 kulut 22.6.2022 (tietopyynnön määräpäivä) mennessä asiakkaille.
- Valtaosa yhtiöstä toimitti kuluraportit osalle asiakkaistaan verkkopalvelussa ja osalle kirjeitse.

Kulutietojen esitystapa:

- Yhtä yhtiötä lukuun ottamatta yhtiöt ilmoittivat kulutiedot asiakkaille sääntelyn edellyttämällä tavalla jaoteltuna sijoituspalveluihin liittyviin kuluihin ja rahoitusvälineistä aiheutuneisiin kuluihin.

- Viisi yhtiötä kahdeksasta ryhmitteli kulut sääntelyn edellyttämällä tarkemmalla jaottelulla (kertaluonteiset kulut, jatkuvaluonteiset kulut, kaikki liiketoimiin liittyvät kulut ja oheispalveluihin liittyvät kulut)
- Valtaosalla yhtiöistä oli kehitettävää siinä, miten ne ilmoittavat kulujen vaikutuksen tuottoon.
- Yksi yhtiö antoi tuotekohtaiset kulutiedot kuluraportissa, lähes kaikista muista yhtiöistä asiakas saa kulutiedot tuotekohtaisesti erikseen pyytämällä.

Raportoivat kulut ja niiden laskenta:

- Yhtiöt tunnistavat ja raportoivat kuluja ja veloituksia, jotka liittyvät niiden tarjoamiin palveluihin rahoitusvälineiden osalta. Finanssivalvonta ei kuitenkaan voinut yhtiöiden sisäisen ohjeistuksen perusteella varmistua siitä, ilmoittavatko yhtiöt kaikki kulut asiakkaille.

Yhtiöiden sisäinen ohjeistus:

- Vain puolet yhtiöistä toimitti Finanssivalvonnalle kuluraportointia koskevan sisäisen ohjeistuksen.
- Kaikista Finanssivalvonnalle toimitetuista ohjeista ei käynyt selkeästi ilmi, mitä kuluja asiakkaalle raportoidaan ja miten yhtiö valvoo kuluraportoinnin laatua.

Kannustimet ja lisäpalvelut:

- Yhtä yhtiötä lukuun ottamatta yhtiöt raportoivat kuluraportissa vastaanottamansa kannustimet.
- Osalla yhtiöistä on vielä tarkennettavaa lisäpalveluiden määrittämisessä. Kahdella yhtiöllä on täsmennettävää kannustimiin liittyvässä ohjeistuksessaan ja kolmelta yhtiöltä puuttui ohjeistus kokonaan.

1.4 Taustaa sääntelystä

Sijoituspalveluja tarjoavien yritysten on tullut vuodesta 2019 lähtien raportoida asiakkailleen sijoituspalveluista ja -tuotteista edellisenä vuonna toteutuneet kulut ja veloitukset sekä asiakkaan pyynnöstä eriteltävä ne.

Velvoite perustuu vuonna 2018 voimaan tulleeseen MiFID II -sääntelyyn¹, jonka yhtenä tarkoituksena on varmistua siitä, että asiakkaat saavat tiedot kaikista sijoituspalveluihin ja rahoitusvälineisiin liittyvistä kuluista sekä ennen palvelun hankkimista että asiakassuhteen aikana. Tiedot on annettava asiakaskohtaisesti, jotta asiakas voi ymmärtää hänelle tarjottujen tai hänen hankkimiensa sijoitusten ja hänen sijoitusmääränsä mukaiset kulut ja pystyy näiden tietojen perusteella vertailemaan palveluja ja rahoitusvälineitä.

1.5 Taustaa kyselyyn vastanneista yhtiöistä

Finanssivalvonta valitsi ESMAn kriteeristön perusteella kahdeksan yhtiötä (sijoituspalveluyrityksiä ja sijoituspalveluita tarjoavia luottolaitoksia) vastaamaan teema-arviokyselyyn ja toimittamaan otantana viiden asiakkaansa kuluraportit arvioitavaksi Finanssivalvonnalle. ESMAn kriteeristön lisäksi valinnassa huomioitiin myös kaupparaportoinnista saadut tiedot yhtiöiden kaupankäynnin laajuudesta ja laadusta sekä yhtiöihin viime aikoina suunnatut Finanssivalvonnan valvontatoimet.

Teema-arviossa tarkasteltiin kuluraportteja, joita pankit ja sijoituspalveluyritykset ovat toimittaneet vuoden 2021 kuluista ja veloituksista liittyen sijoitusneuvonnan tarjoamiseen tai toimeksiantojen välittämiseen ei-ammattimaisille asiakkaille. Teema-arviossa ei käsitelty esimerkiksi omaisuudenhoitoasiakkaille raportoituja kuluja.

Teema-arvioon valittujen yhtiöiden tarjoama sijoitustuotteiden valikoima vaihteli yhtiöittäin laajasta valikoimasta hyvin suppeaan. Teema-arviossa pyydettiin tietoja kuluista ja veloituksista seuraavien rahoitusvälineiden osalta: suomalaiset sijoitusrahastot ja erikoissijoitusrahastot, ulkomaiset yhteissijoitusyritykset, julkisen kaupankäynnin kohteena olevat osakkeet, yksinkertaiset joukkovelkakirjalainat, strukturoidut tuotteet sekä muut kuin euromääräiset rahoitusvälineet.

2 Kuluraportin toimitusaika ja -tapa

2.1 Kriteeri

Tiedot kaikista kuluista ja veloituksista on annettava asiakkaalle sijoituksen voimassaoloaikana säännöllisesti, vähintään vuosittain.²

Sijoituspalvelun ja oheispalvelun tarjoamisessa on toimittava rehellisesti, tasapuolisesti ja ammattimaisesti asiakkaan edun mukaisesti.³

¹Sijoituspalvelulain 747/2012 (jatkossa Sijoituspalvelulaki); 10 luku 5 ja 6§, MiFID II Delegoidun asetuksen 2017/565 (jatkossa MiFID II delegoitu asetus) perustelukappaleet 78- 79 ja artikkelit 50(2), 50(3) 50(4) 50(9) ja 50(10), liite II sekä ESMA Q&A on MiFID II and MiFIR investor protection and intermediaries (ESMA35-43-349) Q&A; jatkossa ESMA Q&A) luvut 9 ja 12.8 PRIIPs Delegoitu asetus 2017/653 (jatkossa PRIIPs delegoitu asetus liite VI).

² Sijoituspalvelulaki 10 luvun 5 §:n 4 momentti.

³ Sijoituspalvelulaki 10 luku 2 § 1 momentti.

2.2 Havainnot

Teema-arvion vastausten määräpäivänä 22.6.2022 mennessä viisi yhtiötä oli raportoinut kaikille asiakkaille vuoden 2021 kulut, kahdella yhtiöllä raportointi oli kesken ja yhdellä kokonaan aloittamatta. Taulukko 1 sisältää vuosien 2020 ja 2021 kuluraportoinnin päättymisajankohdan tai 2021 vuoden raportoinnin arvioidun päättymisajankohdan.

Kaikki kahdeksan yhtiötä olivat raportoineet vuoden 2020 kulutiedot asiakkaalle.

Yksikään yhtiö ei toimita kuluraporttia useammin kuin kerran vuodessa.

Valtaosa yhtiöistä toimittaa osalle asiakkaistaan tiedot verkkopalvelussa ja osalle kirjeitse. Verkkopalvelussa tarjotusta raportista useimmat yhtiöt eivät lähetä erillistä ilmoitusta asiakkaalle (taulukko 2).

Taulukko 1. Kuluraportoinnin toimittaminen (päättymisajankohta)

Kvartaali (Q), jolloin kulutiedot raportoitu tai arvioidaan raportoitavan	Yhtiöiden lukumäärä	
	2020 kulut	2021 kulut
Q1	2	2
Q2	2	3 + 2*
Q3	2	0
Q4	2	1

*yhtiö aloittanut raportoinnin, mutta raportointi ei ollut valmis 22.6.2022.

Taulukko 2. Tietojen antamistapa

Tietojen antamistapa	Yhtiöiden lukumäärä (useampi vastaus mahdollinen)
Verkkopalvelu, asiakkaalle ilmoitus	2
Verkkopalvelu, ei ilmoitusta asiakkaalle	5
Sähköposti	1
Kirje	6

2.3 Finanssivalvonnan näkemys

Sijoituspalvelulaki edellyttää tietojen antamista asiakkaalle vähintään vuosittain. Sääntelyssä ei määritellä tarkemmin kuluraportin toimitusaikaa suhteessa raportoitavaan jaksoon. Kun kyse on toteutuneiden kulujen raportoinnista, voidaan edellyttää, että yhtiöt toimittavat kuluraportit mahdollisimman nopeasti raportointijakson päättymisen jälkeen. Finanssivalvonta pitää hyvänä käytäntönä raportointia kolmen kuukauden kuluessa raportointikauden päättymisestä.

Jos kulutiedot annetaan yhtiön verkkopalvelussa, raportin tulisi olla helposti asiakkaan löydettävissä.

3 Kuluraportin esitystapa

3.1 Arvio kuluraportin selkeydestä ja ymmärrettävyydestä

3.1.1 Kriteeri

Asiakkaan on saatava selkeät ja helposti ymmärrettävät tiedot sijoituspalveluihin ja -tuotteisiin liittyvistä kuluista kootusti vähintään vuosittain.⁴ Kulutiedot voidaan esittää joko erillisenä asiakirjana tai osana muuta asiakirjaa, mikäli tiedot ovat asiakkaalle helposti löydettävissä ja erottuvat selkeästi muusta materiaalista.⁵

3.1.2 Havainnot

Kaikki yhtiöt ilmoittivat antavansa kuluraportin erillisenä asiakirjana. Kaikki yhtiöt ilmoittivat myös antavansa asiakkaille raportin lukuohjeita. Yhden yhtiön kuluraportissa erillisen lukuohjeen sijasta kuluihin liittyvät selitteet olivat raportissa alaviitteinä. Kaikki vastaajat toimittivat Finanssivalvonnalle otantana viiden asiakkaansa kuluraportit.

Kuusi yhtiötä arvioi itse kuluraporttinsa selkeiksi ja ymmärrettäviksi, mutta kaksi yhtiötä arvioi kuluraporttinsa osittain selkeäksi ja ymmärrettäväksi. Syinä tähän pidettiin haasteita sääntelyn tulkinnassa ja terminologian vaikeutta osalle asiakkaista, minkä johdosta asiakkailta on tullut kuluraportteihin liittyviä kyselyjä.

Finanssivalvonnan arvion mukaan kuluraportit olivat pääsääntöisesti riittävän selkeitä ja ymmärrettäviä joistakin havaituista puutteista huolimatta. Sääntely ei määrittele mitään yksiselitteistä raporttimallipohjaa, jolloin sääntelyn mahdollistama tulkinnanvaraisuus näkyi hyvin erilaisina toteutustapoina. Selkeys ja ymmärrettävyys on myös jossain määrin subjektiivinen käsite, joten eri toteutustavat jakavat mielipiteitä.

3.1.3 Finanssivalvonnan näkemys

Kuluraportin on oltava selkeä ja helposti ymmärrettävä, eikä se saa olla harhaanjohtava tietojen monimutkaisuuden tai esitystavan johdosta.

Finanssivalvonta suosittelee, että kuluraportti sisältää selkeät lukuohjeet sekä johdonmukaisen terminologian. Lukuohjeen ja yksittäisten selitteiden käytössä tulee kiinnittää huomiota kuluraportin selkeyteen ja ymmärrettävyyteen kokonaisuutena. Kulujen esitystavassa tulee huomioida myös sijoituspalvelujen luonne sekä tuotteiden kulurakenteen monimutkaisuus. Mitä monimutkaisempi tuotteiden kulurakenne on, sitä selkeämmät ja kattavammat lukuohjeet ovat tarpeen.

⁴ Sijoituspalvelulain 10 luku 2 § 2 momentti ja 10 luvun 5 § 4 mom.

⁵ ESMA Q&A 9.33.

3.2 Kuluraportissa esitettyjen tietojen jaottelu

3.2.1 Kriteeri

Asiakkaalle toimitettavassa raportissa kulut ja veloitukset tulee ilmoittaa jaoteltuna sekä sijoitus- ja oheispalveluihin liittyviin kuluihin että rahoitusvälineisiin liittyviin kuluihin. Lisäksi raportissa on eriteltävä kolmannelta osapuolelta saadut maksut (kannustimet). Kulut ja veloitukset on ilmoitettava sekä rahamääräisinä että prosenttiosuuksina.⁶

3.2.2 Havainnot

Kaikki yhtiöt ilmoittivat jaottelewansa kulutiedot sijoituspalveluihin (ml. oheispalveluihin) ja rahoitusvälineisiin sääntelyn mukaisesti. Toimitettujen näyteraporttien perusteella yksi yhtiö ei kuitenkaan jaotellut tietoja tällä tavalla.

Yhtiötä pyydettiin nimeämään tarkin taso, jolla se ilmoittaa tiedot kokonaiskuluista. Yhtiöt vastasivat ilmoittavansa kulut seuraavasti:

- viisi yhtiötä kaikkien sijoitusten kulut yhteenlaskettuna
- yksi rahoitusvälinelajikohtaisesti (esimerkiksi kaikki strukturoidut tuotteet)
- kaksi muuna ryhmittelynä: yksi rahoitusvälinekohtaisesti ja yksi asiakkaan salkkukohtaisesti

Yksikään yhtiö ei vastannut ilmoittavansa kulutietoja jokaisen rahoitusvälineen osalta (ISIN-koodeittain).

Toimitettujen näyteraporttien perusteella yksi yhtiö esittää kulut tuotekohtaisesti lähes kaikkien rahoitusvälineiden osalta. Suurin osa muista yhtiöistä ilmoittaa kuluraportissa tiedot kuluista kaikkien sijoitusten kulujen yhteenlaskettuna summana.

Kuusi yhtiötä vastasi raportoivansa tiedot sekä rahamääräisinä että prosenttiosuuksina. Yksi yhtiö vastaa ilmoittavansa vain osan kuluista prosentteina. Yksi yhtiö ei ilmoita prosenttiosuuksia.

3.2.3 Finanssivalvonnan näkemys

Sääntelyn lähtökohtana on tietyllä jaottelulla toteutuneiden kulujen ja veloitusten laskeminen yhteen ja raportointi asiakkaalle. Sääntely ei määrittele tarkempaa kuluerän sisällä raportoitavaa sijoituspalvelu- tai rahoitusvälinekohtaista raportointitasoa. Asiakkaalla on pyynnöstä kuitenkin mahdollista saada näistä kuluista ja veloituksista tarkempi erittely (ks. kohta 4 Kulutietojen tarkemmat erittelyt).

Finanssivalvonta katsoo, ettei ole estettä raportoida yhteenvedon lisäksi myös tarkempia tietoja kuluista varsinaisessa kuluraportissa, jolloin asiakkaalla ei ole tarvetta pyytää tarkempaa erittelyä.⁷ Sääntelyn edellyttämää jaottelua ja kulujen yhteenvedoa yksityiskohtaisempi kuluraportti on informatiivisempi, mutta esitystavan selkeyteen ja helppoon ymmärrettävyyteen tulee silloin kiinnittää erityistä huomiota. Toimitettujen näyteraporttien perusteella tuotetasoinen (rahoitusvälinekohtainen) raportointi kuluista vaikuttaa selkeältä sekä mahdollistaa eri tuotteiden kulujen vertailun.

⁶ MiFID II delegoitu asetus artikkla. 50(2) ja ESMAn Q&A kohta 9.13.

⁷ ESMA Q&A 9.13 (ESMA on esittänyt samaa näkemystä).

3.3 Kuvaus kulujen kumulatiivisesta vaikutuksesta tuottoon

3.3.1 Kriteerit

Yhtiön on annettava asiakkaalleen kuvaus, joka näyttää sijoituspalvelujen tarjoamiseen liittyvien kustannusten kumulatiivisen vaikutuksen tuottoon. Tällainen kuvaus on toimitettava sekä etukäteen että jälkikäteen. Kuluraportin on siten sisällettävä seuraavat kuvaukset:

- a) kokonaiskulujen kumulatiivinen vaikutus tuottoon;
- b) mahdolliset kulupiikit (vaihtelut); ja
- c) kirjallinen selostus kuvauksesta.⁸

3.3.2 Havainnot

Finanssivalvonta on arvioinut edellytysten täyttymistä vastausten ja näyteraporttien perusteella. Siltä osin kuin toimitetussa materiaalissa oli ristiriitaisuuksia, perustuu havainto näyteraportteihin.

Kuvaus kokonaiskulujen kumulatiivisesta vaikutuksesta tuottoon

Viisi yhtiötä kuvaa kuluraportissaan kokonaiskulujen vaikutuksen tuottoon. Näistä kolmen yhtiön kuvaus kulujen kumulatiivisesta vaikutuksesta tuottoon oli esitetty ainoastaan yhteenlaskettuna summana (eriteltyineen) tai prosenttiosuutena tuotoista. Yksi yhtiö kuvaa vaikutuksen tuottoon myös tulevien kulujen osalta palvelun ja oletetun sijoitusten pitoajan perusteella.

Kolme yhtiötä ei täytä sääntelyn vaatimusta kuvata kokonaiskulut suhteessa tuottoon.

Kulupiikkien ja vaihtelujen esittäminen

Kaksi yhtiötä kuvasi kulujen vaihtelua kuvaajalla ja toinen yhtiöistä lisäksi kuukausitaulukolla. Yhden yhtiön kuluraportissa esitetään kulujen vaihtelu neljännesvuosittain.

Viisi yhtiötä ei kuvaa kulujen vaihtelua sääntelyn mukaisesti.

Kirjallinen kuvaus kulujen vaikutuksesta tuottoon

Seitsemän yhtiön näyteraportit sisälsivät kirjallisen kuvauksen kokonaiskulujen vaikutuksista tuottoon. Yhden yhtiön kuluraportit eivät täytä sääntelyn vaatimusta sisällyttää kirjallinen kuvaus kokonaiskulujen vaikutuksesta sijoitusten tuottoon.

Finanssivalvonnalle toimitettujen vastausten ja kuluraporttien perusteella kaksi yhtiötä kahdeksasta kuvaa kulujen kumulatiivisen vaikutuksen tuottoon sääntelyn edellytysten mukaisesti esittäen myös kuluvaihtelut ja kirjallisen kuvauksen kulujen vaikutuksesta tuottoon.

⁸ MiFID II delegoidun asetuksen artikla 50(10) ja ESMA Q&A 9.3.

3.3.3 Finanssivalvonnan näkemys

Yhtiöiden tulisi antaa asiakkaalle tiedot toteutuneista kuluista suhteessa tuottoon ja kirjallinen selostus kulujen vaikutuksesta tuottoon. Kulujen vaihtelua ja kulupiikkejä voidaan esittää eri tavoilla (esim. taulukkomuodossa tai graafisesti)⁹ ja eri frekvensseillä (esim. kvartaaleittain tai kuukausittain).

3.4 Kannustimien ilmoittaminen kuluraportilla

3.4.1 Kriteeri

Kannustimien vastaanottamisen edellytyksistä ja siihen liittyvistä menettelytavoista säädetään sijoituspalvelulaissa.¹⁰

Yhtiön kolmannelta osapuolelta saatu asiakkaan sijoituspalvelun tarjoamiseen liittyvien kannustimien määrä tulee ilmoittaa kuluraportissa joko erillisenä eränään tai palvelumaksuissa eriteltynä.¹¹

Jos yhtiö siirtää saamiaan kannustimia asiakkailleen, on asiakkaalle ilmoitettava, miten kannustimet siirretään.¹² Asiakkaalle siirrettävästä kannustimen palautuksesta voidaan ilmoittaa kuluraportissa tai muussa säännöllisesti annettavassa raportissa.¹³

3.4.2 Havainnot

Seitsemän yhtiötä ilmoitti vastaanottavansa kannustimia, yksi yhtiö ei vastaanota. Kannustimia vastaanottavat yhtiöt vastasivat ilmoittavansa kannustimet omina erinään kuluraporteissa. Toimitettujen näyteraporttien perusteella yhden yhtiön osalta kannustimen määrä ei kuitenkaan ilmennyt kuluraportissa.

Kaksi kannustimia vastaanottavista yhtiöistä ilmoitti myös siirtävänsä kannustimia asiakkailleen. Toinen yhtiöistä vastasi ilmoittavansa kannustinten siirtämisestä kuluraportilla ja toinen muussa asiakasraportoinnissaan.

4 Kulutietojen tarkemmat erittelyt

4.1 Kriteeri

Yhtiön on asiakkaan pyynnöstä eriteltävä tiedot kuluista ja veloituksista.¹⁴

MiFID II delegoidun asetuksen liitteen II taulukossa (taulukko tämän raportin liitteenä) on esitetty ilmoitettavat kuluerät. Erittelyjen kulutiedot sekä sijoitus- ja oheispalveluista että rahoitusvälineistä tulisi esittää vähintään seuraavina ryhminä:

- kertaluonteiset kulut

⁹ ESMA Q&A 9.2 ja 9.3.

¹⁰ Sijoituspalvelulain 10 luvun 6 § 3 mom.

¹¹ Sijoituspalvelulain 10 luvun 6 § 3 mom, MiFID II delegoidun asetuksen artikla 50 (2), ESMA Q&A 9.7 ja 9.13.

¹² Sijoituspalvelulain 10 luku 6 § 3 momentti.

¹³ Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 7/2018 kohta 6.2 (5).

¹⁴ Sijoituspalvelulain 10 luvun 5 § 4 momentti.

- jatkuvaluonteiset kulut
- kaikki liiketoimiin liittyvät kulut
- oheispalveluihin liittyvät veloitukset ja
- satunnaiset kulut.¹⁵

Jos asiakkaalta ei ole peritty jotakin taulukossa mainittua kuluerää, ei tietoa tulisi jättää pois erittelystä, vaan erä olisi merkittävä nollana.¹⁶

Kuluraportin yhteenvedotietojen rahamäärien ja prosenttien tulee olla johdonmukaisia ja täsmäytettävissä erittelytietojen rahamääriin ja prosentteihin. Jos eroavaisuuksia on, ne on selitettävä ja perusteltava.¹⁷

4.2 Havainnot

Kolme yhtiötä katsoi antavansa jo varsinaisessa kuluraportissa tarkemmat erittelytiedot. Kaksi yhtiötä kertoi asiakkaalle kuluraportissa mahdollisuudesta pyytää tarkempi erittely, kolme yhtiötä ei kertonut tästä mahdollisuudesta.

Viisi yhtiötä, jotka ilmoittivat antavansa erittelytiedot kuluraportista erillisenä asiakirjana, ilmoitti antaneensa 1–10 erittelyä vuoden 2020 kulutiedoista. Vuoden 2021 kulutiedoista annettujen erittelyjen määrää ei kysytty erikseen.

Kaikki yhtiöt vastasivat erittelevänsä kulut MiFID II delegoidun asetuksen liitteen II mukaisesti (kertaluonteiset kulut, jatkuvaluonteiset kulut, kaikki liiketoimiin liittyvät kulut, oheispalveluihin liittyvät veloitukset ja satunnaiset kulut). Toimitettujen kuluraporttien perusteella seitsemän yhtiötä ryhmittelee kuluraportissa kulut asetuksen liitteen mukaisesti. Kuitenkaan kaksi seitsemästä yhtiöstä ei erillisessä tuotekohtaisessa erittelyssä käyttänyt liitteen II mukaista jaottelua.

Erittelytietojen esitystapaa ei ole sääntelyssä määritelty, joten esitystavat poikkesivat toisistaan. Siltä osin kuin asiakkaalta ei ollut peritty tiettyä asetuksen liitteessä mainittua kulua (esimerkiksi jatkuvaluonteisia kuluja), oli tämä kuluerä kuitenkin yhtä yhtiötä lukuun ottamatta esitetty erittelyissä nollana.

Yksi yhtiö kahdeksasta ilmoitti asiakkaiden saavan liitteen II vaatimuksia tarkempia kulutietoja yhtiön verkkopalvelusta, mutta tätä ei voitu todentaa Finanssivalvonnalle toimitetusta materiaalista.

Seitsemän yhtiötä ilmoitti erittelevänsä yksittäiseen transaktioon liittymättömiä maksuja seuraavasti (yksi yhtiö ei vastannut kysymykseen, koska antaa erittelytiedot kuluraportissa):

- kolme yhtiötä **säilytykseen liittyvät maksut**
- viisi yhtiötä **sijoitusneuvontaan ja omaisuudenhoitoon**
- kaksi yhtiötä **erillisten todistusten ja raporttien laatimisesta aiheutuneet maksut**
- kolme yhtiötä **muuta jatkuvaluonteisia maksuja** (esimerkiksi rahastojen hallinnointipalkkiot, tilinhoitomaksut).

Toimitettujen näyteraporttien ja niiden erittelyjen mukaan:

- kaksi yhtiötä kahdeksasta erittelee säilytysmaksut
- näyteraporteissa ei ollut eritelty sijoitusneuvontaan liittyviä maksuja

¹⁵ ESMA Q&A 9.13.

¹⁶ MiFID II delegoidun asetuksen artiklan 50(2) ja ESMA Q&A 9.20.

¹⁷ ESMA Q&A 9.33.

- todistuksiin ja raporttien laatimiseen liittyviä maksuja ei ollut eritelty yhdelläkään näyteraportilla
- muita jatkuvaluonteisia maksuja oli eritelty yhden yhtiön raportissa.

Kaikki yhtiöt eivät kuitenkaan välttämättä esittäneet raportissa ja erittelyssä nollana kulurivejä, joita ei ollut peritty, joten on mahdollista, että edellä mainittuja useampikin yhtiö tosiasiaassa erittelee yksittäiseen transaktioon liittymättömät maksut.

Seitsemän yhtiötä kahdeksasta arvioi erittelytietojen olevan johdonmukaisia ja vertailtavia kuluraportin sisältämien tietojen kanssa. Yhden yhtiön toimittamissa näyteraportissa yhteenvedotietojen summat eivät kuitenkaan täsmänneet erittelytietojen summiin, eikä syytä eroavaisuuteen ilmoitettu raportissa.

Kahden yhtiön Finanssivalvonnalle toimittamissa tuotekohtaisissa erittelyissä kulut oli ilmoitettu prosentteina koko salkun kuluista.

4.3 Finanssivalvonnan näkemys

Finanssivalvonta pitää hyvänä käytäntönä, että kuluraportissa ilmoitetaan asiakkaan mahdollisuudesta saada tarkempia erittelytietoja. Mikäli kulutiedot annetaan verkkopalvelussa, asiakkaalle voidaan mahdollistaa pääsy erittelytietoihin mahdollisimman vaivattomalla tavalla, kuten hyperlinkkeinä¹⁸.

Finanssivalvonta pitää informatiivisena ja selkeänä, että erittelyssä tiedot esitetään tuotekohtaisesti. Asetuksen liitteen II mukaista kulutietojen ryhmittelyä on johdonmukaista käyttää myös tuotekohtaisissa erittelyissä. Lisäksi yksittäiseen transaktioon liittymättömät maksut olisi informatiivista eritellä.

5 Kulutietojen hankkiminen

5.1 Kriteeri

Yhtiö voi hyödyntää kulutietojen hankinnassa rahastoista julkistettuja avaintietoesitteitä ja PRIIP-tuotteiden avaintietoasiakirjoja.¹⁹ Jos yhtiö ei saa edellä mainituista esitteistä tai tuotteen kehittäjiltä tarvittavia kulutietoja, sen tulee arvioida, pystyykö se itse toteuttamaan raportointia varten riittävän tarkan arvion kulutiedoista käyttäen PRIIPs delegoidun asetuksen mukaista menetelmää.²⁰

¹⁸ ESMAn Q&A 9.13.

¹⁹ MiFID II delegoidun asetuksen artiklat 50(4) ja 51 sekä ESMA Q&A 9.9.

²⁰ ESMA Q&A 9.11.

5.2 Havainnot

Kaikki yhtiöt hankkivat kulutietoja tuotteen kehittäjiltä ja valtaosa hankki tietoja myös julkisista lähteistä ja kolmansilta osapuolilta. Alla oleva taulukko 3 kuvaa ilmoitettuja kulutietojen lähteitä.

Taulukko 3. Kulutietojen lähde	
Lähde	Yhtiöiden lukumäärä
Julkiset lähteet	5
Suora yhteys tuotteiden kehittäjiin	8
Kolmannet osapuolet	6
Muu, mikä?	0

Neljä yhtiötä ilmoitti, ettei ollut saanut olennaisia kulutietoja kaikilta tuotteiden kehittäjiltä ja että yhtiöt eivät olleet saaneet tietoja ajoissa. Useamman yhtiön vastauksissa mainittiin haasteena ETF-rahastojen ja ulkomaisten rahastojen kulutiedot. Yksi yhtiö oli päättänyt jättämään tuottosidonnaiset palkkiot ilmoittamatta puutteellisten tietojen vuoksi.

5.3 Finanssivalvonnan näkemys

Kuluraportointi on säännöllistä, vähintäänkin vuosittain toistuvaa raportointia. Finanssivalvonta toteaa, että yhtiöiden tulisikin huomioida ja ennakoida, miten kulutiedot yhtiön tarjoamista rahoitusvälineistä saadaan mahdollisimman tehokkaasti raportointijakson päättymisen jälkeen. Esimerkiksi uusien tuotteiden ja palvelujen kuvauksissa tai jakelusopimuksissa tulisi huomioida kulutietojen saanti kuluraportointia varten.

6 Raportoittavat kulut

6.1 Kriteeri

Yhtiön on annettava asiakkaalle tiedot kaikista kuluista ja veloituksista, mukaan lukien sijoituspalvelun ja rahoitusvälineen yhteydessä syntyvät kulut ja veloitukset, jotka eivät aiheudu markkinariskin toteutumisesta.²¹ Asiakkaalle on ilmoitettava kuluina myös tuotteen hintaan sisältyvät kulut. Periaatteen taustana on, että kaikki erot yhtiön position hinnan ja asiakkaalta veloitetun hinnan väliltä on ilmoitettava kuluina.²² MiFID II delegoidun asetuksen liite II sisältää taulukon sijoituspalveluista ilmoitettavista kuluista (ns. palvelukulut) ja taulukon rahoitusvälineistä (ns. tuotekulut) ilmoitettavista kuluista.

Yhtiöiden on ilmoitettava sijoitusrahastoista ja PRIIP-tuotteista myös muut niihin liittyvät kulut, joita eivät välttämättä ole sisällytetty avaintietoesitteeseen tai avaintietoasiakirjaan sekä kulut ja veloitukset, jotka liittyvät niiden tarjoamiin sijoituspalveluihin kyseisten rahoitusvälineiden osalta.²³ Yhtiöiden on pyydettävä tuotteen kehittäjiltä tarvittavia tietoja tai jos tietoja ei ole saatavissa, on arvioitava sijoitusrahastojen kaupankäyntikulut siihen asti, kunnes rahastoista laaditaan PRIIPs-sääntelyn mukainen avaintietoasiakirja, joka sisältää kaupankäyntikulut.²⁴

²¹ Sijoituspalvelulain 10 luvun 5 § 4 mom, ESMA Q&A 9.12, MiFID II delegoidun asetuksen resitaali 79.

²² MiFID II delegoidun asetuksen resitaali 79 sekä MiFID Q&A 9.16 ja 9.17.

²³ MiFID II delegoidun asetuksen artikkelit 50(4) ja 51.

²⁴ ESMA Q&A 9.10 ja 9.11. PRIIPs-sääntelyssä sijoitusrahastoille annettu siirtymäaika päättyi 1.1.2023.

6.2 Havainnot

Teema-arviossa yhtiöiltä kysyttiin rahoitusvälinekohtaisesti, mitä transaktiokuluja ne raportoivat asiakkaille sen selvittämiseksi, että kaikki kulut, myös mahdolliset implisiittiset kulut raportoidaan asiakkaalle.

Yhtiöt luokittelivat vastauksissaan kuluja eksplisiittisiin ja implisiittiseen keskenään eri tavoin. Tämä saattaa johtua osittain siitä, että MiFID-sääntely ei tunne tätä jaottelua²⁵ ja siitä, että yhtiöillä on keskenään erilaisia toimintamalleja, esimerkiksi osa yhtiöistä toimii tuotteiden kehittäjänä ja osa ainoastaan välittää niitä. Osa yhtiöistä käy rahoitusvälineillä kauppaa omaan lukuunsa ja osa ei. Valtaosa yhtiöistä toi vastauksessaan esille myös tuotteista raportoidut kulut.

Rahoitusvälinelajikohtaisia havaintoja transaktiokulujen raportoinnista:

- **Rahastojen osalta** useat vastaajat vastasivat raportoivansa merkintä- ja lunastuspalkkiot ja hallinnointipalkkiot. Toimitettujen näyteraporttien perusteella kaikki yhtiöt raportoivat rahastojen kaupankäyntikulut tai vähintäänkin arvion kaupankäyntikuluista. Yksi yhtiö ilmoitti erittelevänsä rahastojen implisiittisenä kuluna yhtiön position hinnan ja asiakkaan hinnan välisen erotuksen (spread-kulu) osana kaupankäyntikuluja.
- **Julkisen kaupankäynnin kohteena olevista osakkeista** yhtiöt vastasivat raportoivansa lähinnä välityspalkkioita ja toimitusmaksuja. Yksi yhtiö katsoo valuutanvaihtokulut implisiittisiksi kuluiksi.
- **Yksinkertaisten joukkovelkakirjalainojen osalta** osa yhtiöistä ilmoitti raportoivansa spreadin ja osa kaupankäyntipalkkioita, välityspalkkioita tai toimitusmaksuja.
- **Strukturoitujen tuotteiden osalta** kaikki yhtiöt ilmoittivat raportoivansa strukturointikustannuksen. Viisi yhtiötä nimesi vastauksessaan kuluiksi myös merkintäpalkkiot. Jälkimarkkinoilla tapahtuvan kaupankäynnin osalta yhtiöt nimesivät raportoitaviksi kuluiksi transaktiokulun tai jälkimarkkinakulun sekä toimitusmaksut. Osalla yhtiöistä jälkimarkkinaan liittyvien kulujen sisältö jäi epäselväksi.

Yhtiöiden vastausten ja toimitettujen näyteraporttien perusteella yhtiöt tunnistavat ja raportoivat kuluja ja veloituksia, jotka liittyvät niiden tarjoamiin palveluihin rahoitusvälineiden osalta. Yhtiöiden vastauksista kävi ilmi, että puolet vastaajista ei raportoinut valuutanvaihtokuluja kuluraportissa.

Noin puolet yhtiöistä ei toimittanut Finanssivalvonnalle sisäisiä ohjeita, joista olisi käynyt ilmi, mitä kuluja yhtiöt raportoivat ja miten kulut lasketaan. Tämän vuoksi Finanssivalvonta ei voinut varmistua siitä, ilmoittavatko yhtiöt kaikki kulut asiakkaille.

6.3 Finanssivalvonnan näkemys

Yhtiön tulee varmistua siitä, että asiakkaalle raportoidaan johdonmukaisesti kaikki sääntelyssä edellytetyt kulut, myös mahdolliset implisiittiset kulut. Yhtiöt voivat hyödyntää PRIIPS-sääntelyn menetelmiä myös muiden tuotteiden kuin PRIIP-tuotteiden kulujen laskennan osalta.²⁶

²⁵ PRIIPS-sääntelyssä implisiittisillä kuluilla tarkoitetaan tuotteen hintaan sisältyviä kuluja, joita ei peritä asiakkailta erikseen.

²⁶ PRIIPS delegoidun asetuksen liite VI, Q&A 9.6, 9.8 ja 9.12.

Yhtiöllä tulee olla selkeät sisäiset ohjeet, joissa on määritelty rahoitusvälinelajikohtaisesti raportoitavat kulut ja menetelmät, joilla kulut lasketaan.

7 Kulujen prosenttiosuuden laskenta

7.1 Kriteeri

Kuluraportoinnissa kulut ja veloitukset on ilmoitettava rahamäärän lisäksi prosenttiosuutena.²⁷ Sääntely ei tarkemmin määrittele, miten sijoitussalkun tai yksittäisen rahoitusvälineen arvo tulisi huomioida laskettaessa toteutuneiden kulujen prosenttiosuutta raportointia varten.

7.2 Havainnot

Teema-arvioissa yhtiöiltä kartoitettiin sitä, määrittävätkö ne toteutuneiden kulujen prosenttiosuutta las-
kiessaan rahoitusvälineen arvon päivittäisten päätösarvojen keskiarvona, kuukauden päätösarvojen kes-
kiarvona vai muulla tavalla.

Taulukkoon on koottu saadut vastaukset.

Taulukko 4.	Yhtiöiden lukumäärä				
Rahoitusvälinelajit	Päivä	Viikko	Kuukausi	Muu tapa	Ei tarjoa
Suomalaiset sijoitus- rahastot (UCITS) ja erikoissijoitusrahastot	4	0	0	3	1
Ulkomaiset yhteissi- joitusyritykset (UCITS)	4	0	0	2	2
Julk. kaupankäynnin kohteena olevat osak- keet	4	0	0	2	2
Yksinkertaiset joukko- velkakirjalainat	2	0	0	3	3
Strukturoidut tuotteet	3	1	0	3	1

²⁷ MiFID II delegoitu asetus artikla 50(2).

Kolme yhtiötä laski kaikkien tarjoamiensa rahoitusvälineiden osalta rahoitusvälineen arvon päivän päätösarvojen perustella. Muut yhtiöt ilmoittivat käyttävänsä joidenkin tuotteiden osalta joko muuta tapaa tai päiväkohtaista arvoa.

Muu tapa -kohdassa yhtiöt toivat esille esimerkiksi kauppahinta-arvon sekä takaisinostohinnan. Yksi yhtiö ei toistaiseksi ilmoita prosentteja, minkä vuoksi yhtiö valitsi muu tapa -kohdan.

Neljän yhtiön sisäisissä ohjeissa arvonmäärittystapa oli kuvattu ainakin osittain. Neljän yhtiön osalta asiaa ei voitu todentaa sisäisistä ohjeista.

7.3 Finanssivalvonnan näkemys

Tarkemman sääntelystä tulevan määrittelyn puuttuessa ei ole yhtä oikeaa tapaa tai ajankohtaa arvon määrittämiseksi prosenttiosuuden laskemista varten. Finanssivalvonnan mukaan raportissa olisi hyvä ainakin selostaa, mihin annettu prosenttiluku perustuu ja miten se on laskettu. Yhteneväsyyden ja vertailtavuuden takia tämä osa-alue edellyttäisi sääntelyn tarkentamista tai lisäohjeistusta esim. ESMA:ta. On mahdollista, että ESMA tulee antamaan asiasta lisäohjeistusta.

8 Kuluraportointia koskevat valvontatoimet

8.1 Kriteeri

Kuluraportointi on lakisääteinen raportti, joten yhtiöllä tulee olla velvoitteiden noudattamista varten määriteltynä riittävät sisäisen valvonnan menettelyt. Menettelyt tulee kuvata riittävällä tasolla yhtiön toimintaperiaatteissa.²⁸

8.2 Havainnot

Kaikki yhtiöt ilmoittivat varmentavansa vähintäänkin pistokokein, että asiakkaille toimitetut kulutiedot sisältävät kaikki sääntelyn edellyttämät tiedot ja että tiedot ovat oikein. Viisi yhtiötä toi esille valvontatoimenpiteitä, joilla pyritään varmistumaan siitä, että asiakkaille ilmoitetaan kannustimien todellinen määrä.

Vain neljän yhtiön sisäisissä ohjeissa määriteltiin valvontatoimet, lopuilla yhtiöillä näitä ei ollut.

8.3 Finanssivalvonnan näkemys

Yhtiöiden tulee määritellä riittävät valvontatoimet kulutietojen raportoinnin oikeellisuuden ja oikea-aikaisuuden varmistamiseksi. Tämä edellyttää, että yhtiöllä on ajantasainen ohjeistus kuluraportoinnista ja siihen liittyvistä menettelytavoista, josta käy ilmi myös, miten sääntelyn vaatimuksen noudattamisesta varmistutaan, esimerkiksi mitkä ovat raportoinnin laadun varmistamiseksi tarpeelliseksi katsottavat toimet.

²⁸ Sijoituspalvelulain 7 luvun 2 § 2-4 mom.

9 Kannustimiin liittyvät lisäpalvelut ja korkeatasoisemmat palvelut

9.1 Kriteeri

Yhtiö voi maksaa ja vastaanottaa muulta kuin asiakkaalta maksuja ja etuja (kannustimia) sijoitus- ja oheispalvelun tarjoamisen yhteydessä, jos maksu tai etu on tarkoitettu parantamaan asiakkaalle tarjottavan palvelun laatua eikä haittaa sen velvoitteen noudattamista, jonka mukaan sijoituspalveluyrityksen on toimittava rehellisesti, tasapuolisesti ja ammattimaisesti asiakkaan etujen mukaisesti. Tarjotessaan omaisuudenhoitoa tai riippumatonta sijoitusneuvontaa sijoituspalveluyritys ei saa kuitenkaan vastaanottaa ja pitää itsellään kannustimia.²⁹

Asiakkaalle tarjottavan palvelun laadun parantamista arvioidaan seuraavien kolmen kriteerin kautta:

- 1) kyse on lisäpalvelusta tai korkeatasoisemmasta palvelusta
- 2) palvelu kohdistuu asianomaiseen asiakkaaseen tai asiakasryhmään ja
- 3) palvelu on oikeassa suhteessa yhtiön vastaanottamiin kannustimiin.

Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 7/2018³⁰ ja ESMA Q&A³¹ sisältävät esimerkkejä palveluista, joita voidaan pitää hyväksyttävänä lisäpalveluina tai korkeatasoisempina palveluina.

Yhtiöiden on ylläpidettävä sisäistä luetteloa kaikista saaduista kannustimista, jotka se saa kolmannelta osapuolelta sijoitus- ja oheispalvelun tarjoamisen yhteydessä ja kirjattava, miten saadut tai maksetut kannustimet parantavat asianomaiselle asiakkaalle tarjottujen palvelujen laatua. Lisäksi niiden on määriteltävä, mitä toimia se on toteuttanut sen varmistamiseksi, että se kykenee toimimaan rehellisesti, tasapuolisesti ja ammattimaisesti asiakkaan etujen mukaisesti.³²

9.2 Havainnot

Teema-arvion yhteydessä yhtiöiltä kysyttiin kannustimiin liittyvistä, asiakkaalle tarjottavista lisäpalveluista ja korkeatasoisemmista palveluista. Seitsemän yhtiötä ilmoitti vastaanottavansa välityspalkkioita, provisioidia tai ei-rahallisia etuja, jotka on tarkoitettu parantamaan asiakkaalle tarjottavan palvelun laatua.

Yhtiöt katsoivat lisäpalveluiksi muun muassa seuraavia:

- Yhtiöt ilmoittivat lisäpalveluiksi *rahoitusvälineiden laajan valikoiman*. Vastausten suppeuden takia niistä ei kuitenkaan ilmennyt tarkemmin, kuinka laaja tarjottava valikoima on tai kuinka aktiivisesti sitä tarjotaan.
- Osa yhtiöistä ilmoitti tarjoavansa sijoitusneuvontaa *henkilökohtaisen sijoitusneuvojan* tai varainhoitajan toimesta. Osa yhtiöistä tarjosi *sijoitusneuvontaa yhdistettynä* vuosittaiseen tarjoukseen arvioida, ovatko asiakkaan aikaisemmat sijoitukset edelleen sopivia.
- Yleistä oli myös, että yhtiöt ilmoittivat toimittavansa asiakkaille *säännöllistä lisäraportointia* päätöksenteon ja sijoitusten seurannan tueksi.
- Osa yhtiöistä tarjoo asiakkaille erilaisia *säännöllisiä markkinakatsauksia sekä asiakastilaisuuksia ja seminaareja*, joiden voidaan katsoa lisäävän asiakkaan sijoitustietämystä.
- Osa yhtiöistä ilmoitti lisäpalveluiksi *laajan konttoriverkoston, puhelin- ja verkkopalvelut sekä digitaalisen sijoitusneuvontapalvelun*.

²⁹ Sijoituspalvelulain 10 luvun 6 §.

³⁰ Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 7/2018 kohta 6.3 (10).

³¹ ESMA Q&A 12.8.

³² Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 7/2018 kohta 6.3 (13).

Osassa yhtiöistä asiakasryhmittely perustui asiakkaan hoidettavien varojen määrään tai tarjottavaan palvelutasoon. Osalla lisäpalvelu kohdistui sellaisiin asiakkaisiin, joiden sijoitustavoitteet edellyttivät laajempaa kolmansien osapuolten sijoitusten valikoimaa. Yksi yhtiö kohdisti lisäpalvelut vain instituutioasiakkaille ja ammattimaisille asiakkaille ja yksi yhtiö private banking -asiakkaille.

Kahden yhtiön kannustimiin liittyvä sisäinen ohjeistus oli osittain puutteellinen ja kolmelta yhtiöltä se puuttui kokonaan. Osan yhtiöiden kannustimiin liittyvissä ohjeistuksissa oli lueteltu, minkälaisia kannustimia yhtiö saa, mutta osittain ohjeistus oli päivittämättä verrattuna teema-arviossa ilmoitettuihin lisäpalveluihin. Ohjeistuksessa kuvattiin sääntelyn kriteerien periaatteita, mutta usein kuvaus asianomaisen asiakkaan tai asiakasryhmän määrittelystä jäi puutteelliseksi. Ohjeistuksissa kuvattiin saadun kannustimen ja palvelun suhteellisuuden arviointia ja huomioitavia seikkoja, mutta usein kuvaus jäi teoreettiselle tasolle.

9.3 Finanssivalvonnan näkemys

Lisäpalvelun tai korkeatasoisemman palvelun arvioinnissa yhtiön tulisi huomioida, mitkä palvelut sisältyvät yhtiön tarjoamaan sijoituspalveluun ja mitkä palvelut tulevan normaalin palvelun lisäksi ja parantavat asiakkaan palvelua. Rahoitusvälineiden tarjoamiseen sisältyy paljon myös sääntelystä tulevia velvoitteita, joita ei voida katsoa lisäpalveluiksi. Sijoitusneuvonnan tarjoaminen itsessään ei ole lisäpalvelu, eikä sen tarjoaminen erilaisten palvelukanavien kautta tee siitä lisäpalvelua. Henkilökohtainen, nimetty sijoitusneuvoja voi kuitenkin tehdä siitä korkeatasoisemman palvelun. Lisäpalveluina ei voida myöskään pitää yhtiön yleisesti saatavilla olevia verkko- tai puhelinpalveluja taikka konttoriverkostoa, koska mitään yhtiön palveluita ei voida tarjota ilman niitä.

Lisäpalvelun tai korkeatasoisemman palvelun määrittämisessä tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, että kyse on todellisesta, aktiivisesti asianomaiselle asiakkaalle kohdennetusta lisäpalvelusta. Jos palvelu jää teoreettiselle tasolle, eikä sitä ole tuotu asiakkaan tietoisuuteen, ei palvelu ole kohdentunut asianomaiselle asiakkaalle riittävällä tavalla. Lisäpalvelun tarjoamista harvemmin kuin vuosittain ei voida pitää aktiivisena palveluna, eikä se myöskään välttämättä tuo lisäarvoa asianomaiselle asiakkaalle. Erilaiset digitaaliset välineet voivat täyttää lisäpalvelun kriteerit, mikäli ne auttavat asiakasta sijoitustensa seurannassa ja niihin liittyvässä päätöksenteossa. Toisaalta tällaiset palvelut eivät välttämättä ole relevantteja sellaiselle asiakkaalle, joka mieluiten haluaa palvelua henkilökohtaiselta sijoitusneuvojalta. Lisäpalvelut voivat kohdistua myös yhtiön määrittelemään asiakassegmenttiin, mikäli kaikkien tarjottavien lisäpalveluiden voidaan arvioida olevan olennaisia samaan ryhmään kuuluville asiakkaille.³³

Ei-riippumattoman sijoitusneuvonnan tarjoaminen perustuu rajoitetumpaan rahoitusvälineiden lukumäärään ja valikoimaan sekä usein yhtiön omiin tuotteisiin tai sellaisen palveluntarjoajan tarjoamiin rahoitusvälineisiin, joilla on läheinen sidos yhtiöön (esim. konserniyhtiön tarjoama rahoitusväline). Mikäli tällaista sijoitusneuvontaa tarjotaankin laajasta valikoimasta asiakkaalle sopivia rahoitusvälineitä ja mahdollistetaan kyseisten rahoitusvälineiden saantimahdollisuus, voitaisiin tätä pitää lisäpalveluna. Laajan valikoiman tulee sisältää asianmukainen määrä myös kolmansien osapuolten tuotteiden tarjoajia, joilla ei ole läheisiä sidoksia yhtiöön. Laajaa valikoimaa voidaan pitää lisäpalveluna myös silloin, kun sitä tarjotaan aktiivisesti asiakkaalle yhdistettynä erilaisiin lisäarvoa tuottaviin välineisiin, joilla asiakkaan on helpompi tehdä sijoituspäätöksiä tai seurata ja mukauttaa sijoittamiensa rahoitusvälineiden valikoimaa.³⁴

³³ ESMA Q&A 12.8

³⁴ Finanssivalvonnan Määräykset ja ohjeet 7/2018 kohta 6.3 (10).

Yhtiön ohjeistuksessa tulisi määritellä tarkemmin, miten luettelo saaduista kannustimista pidetään ja mille asiakkaille/asiakasryhmälle lisäpalvelut kohdistuvat ja miten ne parantavat näille asiakkaille tarjottavan palvelun laatua. Lisäksi yhtiön tulee toteuttaa säännöllinen arviointi sääntelynmukaisuuden varmistamiseksi.

Liite: MiFID II delegoidun asetuksen liitteen II taulukot

Määritetyt kulut, joiden olisi oltava osa asiakkaille ilmoitettavia kuluja³⁵

Taulukko 1 – Kaikkien sijoituspalvelun (-palvelujen) ja/tai oheispalvelujen antamisesta asiakkaalle veloittettujen kulu-
jen ja liitännäisten veloitusten on muodostettava osa asiakkaalle ilmoitettavasta määrästä

Ilmoitettavat kuluerät		Esimerkkejä:
Sijoituspalvelun antamiseen liittyvät kertaluonteiset veloitukset	Kaikki sijoituspalveluyritykselle sijoituspalvelun (-palvelujen) antamisen alkaessa tai päättyessä maksettavat kulut ja veloitukset	Talletusmaksut, sulkemismaksut ja vaihtokulut ³⁶
Sijoituspalvelun antamiseen liittyvät jatkuvaluonteiset veloitukset	Kaikki sijoituspalveluyrityksille niiden asiakkaille antamista palveluista maksettavat jatkuvaluonteiset kulut ja veloitukset	Sijoitusten hoitomaksut, neuvontamaksut, säilytysmaksut
Kaikki sijoituspalvelun antamisen aikana aloitettuihin liiketoimiin liittyvät kulut	Kaikki kulut ja veloitukset, jotka liittyvät sijoituspalveluyrityksen tai muiden osapuolten toteuttamiin liiketoimiin	Välityspalkkiot ³⁷ , rahaston hoitajalle maksettavat aloitus- ja lopetusmaksut, järjestelmämaksut, korotukset (sisältyvät liiketoimen hintaan), leimavero, liiketoimen vero ja valuuttakustannukset
Oheispalveluihin liittyvät veloitukset	Oheispalveluihin liittyvät kulut ja veloitukset, jotka eivät sisälly edellä mainittuihin kuluihin	Tutkimuskustannukset Säilytyskustannukset
Satunnaiset kulut		Tuottosidonnaiset palkkiot

³⁵ Tietyt kuluerät ovat kummassakin taulukossa, mutta ne eivät ole päällekkäisiä, sillä ne liittyvät tuotteen kuluihin ja palvelun kuluihin. Esimerkkejä ovat sijoitusten hoitomaksut (taulukossa 1 sijoitusten hoitomaksut liittyvät sijoituspalveluyritykseen, joka antaa asiakkailleen salkunhoitopalveluja, kun taas taulukossa 2 kyse on hoitomaksuista, jotka sijoitusrahaston hoitaja veloittaa sijoittajalta) ja välityspalkkioista (taulukossa 1 kyse on sijoituspalveluyrityksen veloittamista palkkioista, kun se käy kauppaa asiakkaidensa lukuun, kun taas taulukossa 2 kyse on sijoitusrahaston maksamista palkkioista, kun kauppaa käydään rahaston lukuun).

³⁶ Vaihtokuluilla tarkoitetaan sijoittajilta veloittettavia (mahdollisia) kuluja, jos ne vaihtavat yhdestä sijoituspalveluyrityksestä toiseen.

³⁷ Välityspalkkioilla tarkoitetaan kuluja, joita sijoituspalveluyritykset veloittavat toimeksiantojen toteuttamisesta.

Taulukko 2 – Kaikki rahoitusvälineeseen liittyvät kulut ja liitännäisveloitukset, joiden olisi muodostettava osa ilmoitettavasta määrästä

Ilmoitettavat kuluerät		Esimerkkejä:
Kertaluonteiset veloitukset	Kaikki kulut ja veloitukset (jotka sisältyvät rahoitusvälineen hintaan tai jotka lisätään siihen), jotka tuotteen toimittajille maksetaan rahoitusvälineeseen sijoittamisen alkaessa tai päättyessä	Ennakolta veloitettava hoitomaksu, strukturointimaksu ³⁸ , jakelumaksu
Jatkuvaluonteiset maksut	Kaikki jatkuvaluonteiset kulut ja veloitukset, jotka liittyvät rahoitustuotteen hallintaan ja jotka vähennetään rahoitusvälineen arvosta siihen sijoittamisen aikana	Hoitomaksut, palvelumaksut, swap-maksut, arvopaperilainaukseen liittyvät maksut ja verot sekä rahoituskulut
Kaikki liiketoimiin liittyvät kulut	Kaikki sijoitusten hankkimisesta ja luovuttamisesta veloitettavat kulut ja veloitukset	Välityspalkkiot, rahaston maksamat aloitus- ja lopetusmaksut, liiketoimen hintaan sisältyvät korotukset, leimavero, liiketoimen vero ja valuuttakustannukset
Satunnaiset kulut		Tuottosidonnaiset palkkiot

³⁸ Strukturointimaksuilla tarkoitetaan maksuja, jotka strukturoitujen sijoitustuotteiden valmistajat veloittavat tuotteiden strukturoinnista. Ne voivat liittyä laajempaan valmistajan tarjoamaan palveluvalikoimaan.